HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לא שנו [א]אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב הא [ב]מדאגבהיה נפק ביה אמר אביי [ג]כשהפכו רבא אמר אפילו תימא שלא הפכו הב"ע כגון שהוציאו בכלי והא רבא הוא א)דאמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה [ד]הני מילי דרך כבוד אבל דרך בזיון לא אמר רב הונא אומר היה רבי יוסי עולת העוף שנמצאת בין אגפיים וכסבור חטאת העוף היא ואכלה פטור מאי קא משמע לן דטעה בדבר מצוה פטור היינו הך מהו דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה ב)פטור היינו דעבד מצוה אבל הכא דטעה בדבר מצוה ולא עבד מצוה אימא לא קא משמע לן מיתיבי רבי יוסי אומר השוחט את התמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת חייב חטאת וצריך תמיד אחר אמר ליה בר מינה דההיא דהא אתמר עלה אמר רב שמואל בר חתאי אמר רב המנונא סבא אמר רב יצחק בר אשיאן אמר רב הונא אמר רב כגון שהביאו מלשכה שאינן מבוקרין: **מתני'** [ה]מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזירתו למים בשבת רבי יהודה אומר [ו]בשבת מחזירין ביום טוב מוסיפין ובמועד מחליפין ג)[ז]קטן היודע לנענע חייב בלולב: **גמ'** פשיטא מהו דתימא הואיל ואשה לאו בת חיובא היא אימא לא תקבל קא משמע לן: קטן היודע לנענע: ת"ר ד)קטן היודע לנענע חייב בלולב [ח]להתעטף חייב בציצית [ט]לשמור תפילין אביו ה)לוקח לו תפילין [י]יודע לדבר אביו לומדו תורה וק"ש תורה מאי היא [כ]א"ר המנונא [1]תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ק"ש מאי היא פסוק ראשון ו)[ל]היודע לשמור גופו אוכלין על גופו טהרות לשמור את ידיו אוכלין על ידיו טהרות היודע לישאל ברשות היחיד ספיקו טמא ברשות הרבים ספיקו טהור היודע [מ]לפרום כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות

היודע

לא שנו. דפטור אלא שלא יצא ידי חובת נטילה קודם שהוציאו דהשתא טרוד במצוה וטעה בדבר מצוה אבל יצא בו קודם שהוציאו תו לא טעה בדבר מצוה הוא ולא טרוד מהשתא במצוה לעשותה: ה"ג **הא מדאגבהיה נפיק ביה אמר אביי כשהפכו.** הכי קשיא ליה ה"ד לא יצא בו הא לא הוציאו אא"כ הגביהו ומדאגבהיה נפק ביה ידי חובת לקיחה וקתני פטור אמר אביי כשהפכו כשהגביהו הפך העליון למטה והאגד למעלה ואמרינן לקמן) אין יוצאין בהן אלא דרך גדילתן: **דרך כבוד.** כגון בסודר שכורך ידיו בסודר כדאמרן לעיל (ד' לז.): **ודרך בזיון.** כגון בקערה: **אומר היה רבי יוסי עולת העוף שנמצאת בין אגפיים.** נראה בעיני דהאי בין אגפיים אינו אלא לשון עופות. עולת העוף שנמצאת בין עופות המלוקים לחטאת המפרכסין אצל המזבח שפעמים שהן נעשין על קרן אחת כדתנן בשחיטת קדשים (זבחים ד' סג.) חטאת העוף היתה נעשית על קרן מערבית דרומית ושלשה דברים היתה אותה הקרן משמשת מלמטה וג' מלמעלה מלמטה חטאת העוף והגשות ושירי הדם ולמעלה ניסוך המים והיין ועולת העוף כשהיא רבה במזרח שעיקר מקום עולת העוף בקרן דרומית מזרחית וכשהיו כהנים רבים עומדים ומולקים עולת העוף במזרח באים למערב ונעשית שם בקרן חטאת העוף אלא שהעולה למעלה מחוט הסקרא והחטאת למטה: **וכסבור.** הכהן חטאת העוף היא: **ואכלה.** ונמצא שמעל בקדשי שמים בשוגג: **פטור.** מקרבן מעילה הואיל דעם החטאת נמצאת ואכילתה מצוה דכתיב (שמות כט) ואכלו אותם אשר כפר בהם הוה ליה טועה בדבר מצוה ופטור: **היינו הך.** למה ליה לרב הונא למימר פשיטא דממתני' שמעי' ליה: **מהו דתימא.** במתני' הוא דפטור משום דטעה בדבר מצוה וסוף סוף עשה מצוה שנטל הלולב בהוצאה זו אבל הכא לא עשה מצוה באכילתה אם עולת העוף היא: **קא משמע לן.** רב הונא דשמיע ליה מרביה דלא שני לרבי יוסי בין טעה בדבר מצוה ועשה מצוה לטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה: הכי גרסינן **רבי יוסי אומר השוחט את התמיד שאינו מבוקר כהלכתו מן המומין בשבת חייב חטאת.** משום שחיטה בשבת שאינה של מצוה ואינה דוחה אלמא טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב שהרי טרוד זה במצוה שהיה רוצה לשחוט תמיד של שבת וכסבור שהוא מבוקר: **להכשירן** לא גרסינן: **מלשכה שאינן מבוקרין.** דאין זה טועה בדבר מצוה שבטלאים שבלשכה זו אינו טרוד שאינן עומדין להקרבה להיות חרד עליהם מתי יקרבו ואף חרדת זמן התמיד לא שייכא הכא שקרוב למזיד הוא ולא דק בלשכות להבחין מאיזו יביא: **מתני' מקבלת אשה מיד בנה ובעלה.** את לולביהן ולא אמרינן קמטלטלא מידי דלא חזי: **מחזירין למים.** שלא יכמוש: **בשבת מחזירין.** שהרי מכאן נטלום היום אבל לא מוסיפין מים כ"ש שאין מחליפין המים לשפוך את אלו ולתת אחרים לגון מהני דטרח לתקוני מנא: **במועד מחליפין.** בחולו של מועד מצוה להחליף: **גמ' אימא לא.** דלגבה איכא איסור טלטול: **קא משמע לן.** כיון דראוי לנטילת אנשים תורת כלי עליו ומותר בטלטול לכל: **חייב בלולב.** לחנכו מדבריהם: **לשמור תפילין.** שלא יכנוס בהן לבית הכסא: **היודע לשמור גופו.** מטומאת מגע ומשא ואהל: **אוכלין על גופו טהרות.** אם נגע גופו בטהרות אין חוששין להם. אבל לא על ידיו אם נגע בידיו בטהרות חוששין להם שיש יודע לשמור גופו ואין יודע לשמור ידיו מתורת סתם ידים שגזרו עליהם להיות שניות אלא אם כן יודע לשומרם אבל היודע לשמור את ידיו משנטלם אינו נוגע בשום דבר ספק או בספקי[ז] המטמא את הידים ואם לא נזהר ובא ליגע בטהרות נוטל ידיו: **אוכלין על ידיו טהרות.** שנגעו ידיו בהם: **והיודע לישאל.** שאם שואלין אותו נגעת בטומאה זו יודע להשיב הן או לאו או איני יודע: **ברשות היחיד ספיקו טמא.** הכי גמירי לה הלכתא מסוטה כדאמרינן במסכת סוטה (דף כח.) ומכאן אתה דן לשרץ כו': **היודע לפרוס כפיו.** כשהוא כהן: **חולקין לו תרומה בבית הגרנות.** ומקמי הכי אין חולקין לו בגורן אבל משגרין לו לביתו אם יודע לשומרה בטהרה דהכי תניא בגמרא דנושאין על האנוסה ביבמות (דף נט:) עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות חרש שוטה וקטן כו' וכולן משגרין להם לבתיהם בבית הגרנות אין חולקין להם שבזיון תרומה הוא שאין כל רואיו יודעים בו שהוא בקי לשומרה אבל לביתן משגרין להם הבקיאים ומכירין בהם ומשיודע לפרוס כפיו ופורס בצבור הכל יודעים שהביא שתי שערות שאין קטן פורס כפיו כדאמרינן במגילה (דף כד.) הלכך חולקין לו:

היודע

אמר אביי כשהפכו. מדאיצטריך לשנויי הכי משמע דסבירא ליה דמצות °אינן צריכות כוונה דהא קאי אמוציא לרשות הרבים והתם אין שייך מתכוין לנאת כל כמה דלא בירך ועוד דאיירי בהולך אצל בקי ללמוד ותימה דבסוף ראוהו ב"ד (ר"ה ד' כח:) דאמר רבא מצות אינן צריכות כוונה קא מותיב ליה אביי טובא ושמא אביי קיבלה מיניה: **עולת** העוף שנמצאת בין אגפיים. למאי דאמרי' בשילהי אלו דברים (פסחים ד' עב:) דלא פטר רבי יוסי בלולב אלא משום דזמנו בהול צריך לומר דהאי נמי זמנו בהול כדי שלא תבא חטאת לידי נותר: **מהו** דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה ועבד מצוה אבל הכא טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה אימא לא קא משמע לן. פלוגתא היא בפסחים פרק אלו דברים (שם) דמחייב התם בנתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו ואית ספרים דגרסי מהו דתימא הני מילי מצוה דרמי עליה אבל מצוה דלא רמי עליה אימא לא כלומר לולב דלא סגי ליה דלא שקיל דאי אפשר על ידי אחרים אבל חטאת אפשר שיאכלנה אחר: **שאינו** מבוקר בהלכתו. ואפי' נמצא תם משום דטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה דבפרק מי שהיה טמא (שם דף נו.) יליף לה מפסח בגזרה שוה: **היודע** לישאל ברשות היחיד ספקו טמא. אבל אינו יודע לישאל אפילו ברשות היחיד ספקו טהור כדדרשינן בסוטה פרק כשם (ד' כח:): **היודע** לפרום כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות. מקמי הכא אין חולקין לו בגורן אבל משגרין לו לביתו אם יודע לשומרה בטהרה והכי תניא בגמרא דנושאין על האנוסה ביבמות (ד' נט: ושם) עשרה אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות וקא חשיב חרש שוטה וקטן וקתני סיפא משגרין להן בבתיהן ובבית הגרנות אין חולקין לו שבזיון תרומה היא שאין כל רואיו בקיאין בו שיודע לשומרה בטהרה אבל לביתו משגרין לו הבקיאין בו ט) ומי שיודע לפרוס כפיו ופורס בצבור הכל יודעין שהביא שתי שערות שאין קטן פורס את כפיו כדתנן במגילה (דף כד.) כך פי' בקונט' ולא משמע הכי אלא בקטן ממש איירי דומיא דהיודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשחוט וכן כולהו אחריני והא דאמר בנושאין על האנוסה (יבמות דף נט: ושם) דאין חולקין

תרומה

מסורת הש"ס

א) לעיל לז., ב) בס"י איתא ועבד מצוה אבל כו' וכ"ה בתוס', ג) [ערכין ג:], ד) ערכין ג: [תוספ' דחגיגה פ"א ה"ג], ה) [גבי ציצית לא נקט לישנא דלוקח דמסתמא יש לו טלית וגבי לולב נמי יכול לצאת בלולבו של אביו תוס' ערכין ג: ד"ה היודע], ו) [תוספ' שם ותוספ' טהרות פ"ג ה"ה], ז) [דף מה:], ח) בס"א: בספר, ט) [נ"ל ומשיודע],

◆

תורה אור השלם

1. תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב: דברים לג ד

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר אביי וכו' אינן צריכות כוונה. עיין לעיל דף לט ע"א תוס' ד"ה עובר:

◆

מוסף רש"י

ומחזירתו למים בשבת. שהיו שורין האגודה בשבת כדי שלא ייבשו (לעיל לה:).

הדרן עלך לולב הגזול

◆

עין משפט נר מצוה

קיז א מיי' פ"ג מהל' שגגות הלכה י:

קיח ב ג מיי' פ"ז מהלכות לולב הל' ט סמג עשין מד:

קיט ד מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרנא ס"ז:

קכ ה ו מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה כה סמג עשין עד טוש"ע א"ח סי' תרנד:

קכא ז מיי' שם הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרנז:

קכב ח מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ט סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יז סעיף ג:

קכג ט מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה יג סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לז סעיף ג:

קכד י כ מיי' פ"א מהל' ת"ת הלכה ו סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמה סעיף ה:

קכה ל מיי' פי"ו מהל' אבות הטומאות הלכה י:

קכו מ מיי' פי"ג מהל' תרומות הל' כג:

◆

רבינו חננאל

לא שנו שפטור אלא שלא יצא בו מקודם, שנמצא מוציאו עכשיו לצאת בו, ולפיכך פטור. אבל יצא בו חייב חטאת. ואוקמה אביי, כשהפך הלולב בשמאל ואתרוג בימין. **ורבא** אוקמה בשהוציאו בכלי, דכי האי גוונא לא נפק ביה בהגבהתו, כי דרך בזיון הוא. והא דאמר רבא בשמעתא דמקמי הא, דאי נקטיה בסודרא נפיק ביה ידי חובתו, דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה. הני מילי כגון סודר דהוא דרך כבוד אבל לקיחה בכלי דהוא דרך בזיון לא. **אמר רב הונא** אומר היה ר' יוסי, עולת העוף שנמצאת בין אגפיים, פי' שנמצאת מלוקה בין אגפיים, וכסבור חטאת העוף היא, ואכלה פטור. פשיטא, מהו דתימא גבי לולב טעה בדבר מצוה ומכל מקום עשה מצוה, אבל (ה)עולת העוף דלא עשה מצוה, כי אכילת העולה אינה מצוה, ליחייב, קמ"ל דפטור. **ואותיבנא** על רב הונא, ר' יוסי אומר השוחט תמיד שאינו מבוקר בהלכתו בשבת חייב חטאת כו'. הנה ר' יוסי טעה בדבר מצוה ומחייב. ומשני בר מההיא דהא אוקמה כגון שהביאו מלשכת הטלאין שאין מבוקרין, לפיכך חייב. **מתני'** מקבלת אשה מיד (בתה) [בנה] ומיד בעלה לולב, ומחזרת למים בשבת. כלומר אפי' אשה שאינה בת נטילה לולב,

רבינו חננאל (המשך)

והיית[י] או'מר אסורה לטלטלו, קמ"ל אפי' אשה מותרת לטלטלו, וכל שכן איש. **ומחזרתו למים בשבת** ולא גזרינן משום השק[א]ת זרעים. **ירושלמי** תני מטלטלין עצי בשמים להריח בהן לחולה בשבת. רבנן דקיסרי אמרין, ערבה מותר להניף לחולה בשבת. **ר' יהודה אומר בשבת מחזירין ביום [טוב]** מוסיפין במועד מחליפין. **יש מי שאומר**, מחזירין ומוסיפין ומחליפין הכל במים. **ויש מי שאומר**, ומחליפין ומוסיפין בהדס הוא. **ומסתברא** כמאן דאמר במים, דהא מחזירין ומוסיפין ומחליפין קתני, היכא דמחזירין בשבת, תמן קתני דמוסיפין ביום טוב ותמן קתני דמחליפין במועד. ואמאי אין מוסיפין מים בשבת, משום דנראה כמשקה זרעים בשבת. **פיסקא. כל קטן היודע לנענע בלולב חייב**, היודע להתעטף בציצית חייב, היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין, היודע לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו וגו' ופסוק הראשון מקרית שמע, היודע לשמור ידיו אוכלין על גבי ידיו טהרות, היודע לשמור גופו אוכל על גבי גופו טהרות, כיצד בודקין אותו, א) (ו)מטבילין אותו ומוסרין לו חולין לשם תרומה, ורואין. היודע לשאל, ברשות היחיד ספיקו טמא ברשות הרבים ספיקו טהור. יודע לפרוש את כפיו חולקין לו תרומה בגרנות.

א) לשון התוספתא דטהרות פ"ג כך הוא וכיצד בודקין אותו מטבילין אותו ומוסרין לו חולין לשם תרומה אם היה יודע לשמור את גופו אוכלין ע"ג גופו לשמור את ידיו אוכלין על גב ידיו טהרות. ע"כ.